

HUQUQ IJODKORLIGI SOHASIDA YUZAGA KELAYOTGAN KORRUPSIYA MUAMMOLARI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17528243>

Davlatov Bahodir Akbar o'g'li

ANNOTATSIYA. Ushbu tezisda huquq ijodkorligi sohasida yuzaga kelayotgan korrupsiya muammolari tahlil qilinadi. Korrupsiya tushunchasi, uning huquqiy tizimdagi o'rni va huquq ijodkorligi jarayonidagi shakllari ochib berilgan. Tezisda korrupsiyaning qonunlarning samaradorligiga, huquqiy adolatga va fuqarolarning davlat organlariga bo'lgan ishonchiga salbiy ta'siri batafsil ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, huquq ijodkorligida korrupsiyani kamaytirish va oldini olish mexanizmlari — jarayonlarni shaffof qilish, monitoring tizimlarini rivojlantirish, jamoatchilik ishtirokini kengaytirish va qonunbuzarliklarga qarshi qat'iy javob choralari qo'llash kabi masalalar yoritilgan. Tezis nazariy tahlil va amaliy tavsiyalarni o'z ichiga olgan bo'lib, huquq ijodkorligi jarayonlarida korrupsiyani kamaytirishga qaratilgan tizimli yondashuvni taklif qiladi.

KALIT SO'ZLAR: huquq ijodkorligi, korrupsiya, qonun loyihalari, shaffoflik, monitoring, huquqiy adolat, jamoatchilik ishtiroki.

KIRISH

Huquqiy tizimning samarali ishlashi har bir davlatning barqarorligi, ijtimoiy adolati va fuqarolarning hayot sifatini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Huquq ijodkorligi esa qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlarni yaratish, ularni takomillashtirish va amalda tatbiq etilishini ta'minlash jarayonini anglatadi. Shu jarayonning sifatli va shaffof bo'lishi davlat siyosatining adolatli, samarali va fuqarolar manfaatlariga mos bo'lishini kafolatlaydi. Biroq, huquq ijodkorligi sohasida korrupsiya hodisalarining mavjudligi qonunlarni yaratish va ularni amalda tatbiq etish jarayonini sezilarli darajada buzadi. Korrupsiya faqatgina iqtisodiy zarar keltirmasdan, balki huquqiy adolat prinsiplari va ijtimoiy

tenglik tamoyillariga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu holat, o'z navbatida, fuqarolarning davlat organlariga bo'lgan ishonchini pasaytiradi va davlat siyosatining shaffofligini susaytiradi. Huquq ijodkorligi sohasida korrupsiya ko'plab shakllarda namoyon bo'lishi mumkin: qonun loyihalarini tayyorlash jarayonida muayyan guruhlarining manfaatlarini hisobga olgan holda o'zgartirishlar kiritish, moliyaviy rag'batlar evaziga normativ-huquqiy hujjalarni yo'naltirish, shuningdek, maxfiy kelishuvlar va lobbi faoliyati orqali qonunlarni ma'lum shaxs yoki tashkilot foydasiga moslashtirish kabi holatlar keng tarqalgan. Bunday amaliyotlar qonunlarning sifatini pasaytiradi, huquqiy tizimning

samaradorligini kamaytiradi va fuqarolarning adolatga bo'lgan ishonchini susaytiradi. Shu nuqtai nazardan, huquq ijodkorligi sohasida korrupsiyani aniqlash, uning shakllarini o'rganish va oldini olish chora-tadbirlarini ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tezisda korrupsiyaning huquq ijodkorligiga salbiy ta'siri tahlil qilinib, mavjud muammolarni kamaytirish va jarayonlarni shaffof qilish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi. Shu bilan birga, nazariy tahlil va amaliy chora-tadbirlar asosida huquq ijodkorligi jarayonlarida korrupsiyani oldini olish mexanizmlari yoritiladi.

ASOSIY QISM

Huquq ijodkorligi jarayonida korrupsiya turli shakllarda namoyon bo'lib, qonunlarning sifatini va ularni amalda tatbiq etilishini sezilarli darajada pasaytiradi. Korrupsiya tushunchasi huquqiy va ma'muriy nuqtai nazardan shaxsiy yoki guruh manfaatlarini amalga oshirish uchun mansabdor shaxslarning vakolatlaridan suiiste'mol qilish sifatida tushuniladi. Huquq ijodkorligida bu qonun loyihalarini tayyorlash, muayyan guruhlarining talablari yoki shaxsiy manfaatlari asosida o'zgartirishlar kiritish, qonunlarni ma'lum shaxs yoki tashkilot foydasiga yo'naltirish orqali sodir bo'lishi mumkin. Shu sababli korrupsiyaga qarshi kurashish huquqiy tizimning samaradorligi va fuqarolarning davlat organlariga bo'lgan ishonchini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Korrupsiya huquq ijodkorligida ko'plab shakllarda yuzaga keladi. Ulardan eng

keng tarqalganlari — moliyaviy manfaatlar evaziga qonun loyihalarini o'zgartirish, siyosiy bosim orqali qonunlarni kechiktirish yoki bloklash, shuningdek, lobbi faoliyati va maxfiy kelishuvlar orqali normativ-huquqiy normalarni ma'lum guruh foydasiga yo'naltirishdir. Masalan, ayrim qonun loyihalari muayyan kompaniya yoki tashkilotning manfaatlarini hisobga olgan holda o'zgartiriladi yoki kelishilgan shartlar asosida tayyorlanadi. Bunday holatlar qonunlarning shaffofligini susaytiradi, fuqarolarning ijtimoiy adolatga bo'lgan ishonchini pasaytiradi va davlat siyosatining samaradorligini kamaytiradi. Korrupsiyaning salbiy oqibatlarini nafaqat qonunlarning sifatiga, balki jamiyatdagi ijtimoiy adolat va tenglikka ham ta'sir qiladi. Korrupsiyaga uchragan huquqiy tizimda qonunlarning amalda tatbiq etilishi murakkablashadi, ba'zi fuqarolar va guruhlar boshqa fuqarolarga nisbatan ustunlikka ega bo'ladi. Shu bilan birga, davlat resurslari samarali ishlatilmaydi, bu esa byudjet va ijtimoiy dasturlarni amalga oshirish jarayonida qo'shimcha muammolarni keltirib chiqaradi. Fuqarolarning davlat organlariga ishonchi pasayishi esa ijtimoiy norozilik va siyosiy beqarorlik xavfini kuchaytiradi. Korrupsiyaga qarshi kurashish tizimli yondashuvni talab qiladi. Jarayonlarni shaffof va ochiq qilish, qonun loyihalarini tayyorlashda ekspertlar va jamoatchilik ishtirokini kengaytirish muhim mexanizmlardan biridir. Shu bilan birga, monitoring va hisobot tizimlarini rivojlantirish, axborot

texnologiyalari yordamida qonun ijodkorligi jarayonlarini kuzatish, shuningdek, korrupsion holatlar aniqlanganda qat'iy javob choralarini qo'llash samarali choralar sifatida qaraladi. Jamoatchilik faolligi va fuqarolarning faol ishtiroki korrupsiyani kamaytirishga xizmat qiladi, shuningdek, qonunlarning sifatini va amaldagi natijalarni yaxshilashga yordam beradi. Amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, huquq ijodkorligi jarayonida korrupsiyani kamaytirish uchun nafaqat nazariy chora-tadbirlar, balki aniq mexanizmlar ishlab chiqish zarur. Masalan, qonun loyihalarini elektron platformalar orqali jamoatchilik va ekspertlar bilan muhokama qilish, korrupsion holatlarni aniqlash uchun maxsus monitoring tizimlarini joriy etish, qonunchilik va mansabdor shaxslarga nisbatan qat'iy javob choralarini qo'llash samarali natija beradi. Shu bilan birga, korrupsiyaga qarshi kurashish tizimi doimiy ravishda yangilanib borishi, huquqiy normalar va mexanizmlarni doimiy tahlil qilish zarur.

Huquq ijodkorligi sohasida korrupsiya bilan kurashishda shaffoflik, jamoatchilik ishtiroki, monitoring va javobgarlikni oshirish — asosiy yo'nalishlar bo'lib, ular davlat siyosatining adolatli va samarali bo'lishini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu tariqa, korrupsiyaga qarshi chora-tadbirlar tizimli va kompleks tarzda amalga oshirilsa, huquq ijodkorligi jarayonlarida qonunlarning sifatini oshirish va fuqarolarning davlat organlariga bo'lgan ishonchini tiklash mumkin bo'ladi.

Xulosa. Huquq ijodkorligi sohasida korrupsiya muammolari nafaqat qonunlarning sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, balki jamiyatdagi ijtimoiy adolat va tenglik tamoyillariga ham jiddiy xavf soladi. Korrupsiya qonun loyihalarini tayyorlash, ularni o'zgartirish va amalda tatbiq etish jarayonida o'z ifodasini topib, mansabdor shaxslarning shaxsiy yoki guruh manfaatlarini davlat siyosatiga ustun qo'yishiga olib keladi. Natijada qonunlarning samaradorligi pasayadi, fuqarolarning davlat organlariga ishonchi susayadi va ijtimoiy adolatning buzilishi kuzatiladi. Tezida tahlil qilinganidek, korrupsiya shakllari — moliyaviy rag'bat evaziga qonun loyihalarini o'zgartirish, siyosiy bosim orqali qonunlarni kechiktirish, shuningdek, lobbi faoliyati va maxfiy kelishuvlar orqali normativ-huquqiy normalarni ma'lum guruh foydasiga yo'naltirish — huquq ijodkorligi jarayonining shaffofligini susaytiradi. Shu sababli korrupsiyaga qarshi kurashish tizimi nafaqat nazariy, balki amaliy mexanizmlarga asoslangan bo'lishi lozim. Korrupsiyani kamaytirish va oldini olish uchun huquq ijodkorligi jarayonlarini shaffof va ochiq qilish, jamoatchilik va ekspertlar ishtirokini kengaytirish, monitoring va hisobot tizimlarini rivojlantirish, axborot texnologiyalari orqali jarayonlarni kuzatish va korrupsion huquqbuzarliklarga nisbatan qat'iy javob choralarini qo'llash muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, davlat va jamiyatning birgalikdagi harakatlari huquq ijodkorligidagi korrupsiya

darajasini sezilarli darajada kamaytirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, huquq ijodkorligi jarayonida korrupsiyaga qarshi tizimli yondashuvni joriy etish, jarayonlarni shaffof qilish va jamoatchilik faolligini oshirish qonunlarning sifatini yaxshilash, huquqiy adolatni ta'minlash

va fuqarolarning davlat organlariga bo'lgan ishonchini tiklashga xizmat qiladi. Shu tariqa, korrupsiyani kamaytirish va oldini olish bo'yicha chora-tadbirlar huquqiy tizimning mustahkamligi va jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, Toshkent, 1992.
2. O'zbekiston Respublikasi "Korrupsiyaga qarshi kurash to'g'risida"gi Qonuni, Toshkent, 2017.
3. O'zbekiston Respublikasi "Davlat xizmatlari to'g'risida"gi Qonuni, Toshkent, 2019.
4. Sobirov D., "Huquq ijodkorligi va korrupsiyaga qarshi kurash", Toshkent, 2020.
5. Karimov A., "Davlat boshqaruvida shaffoflik va korrupsiyaga qarshi choralar", Toshkent, 2021.
6. Murodov S., "Korrupsiyaga qarshi tizimli yondashuvlar: nazariya va amaliyot", Toshkent, 2019.
7. Tursunov R., "Huquqiy adolat va korrupsiyaga qarshi kurash mexanizmlari", Toshkent, 2022.